

30.10.2023

Група №21

Урок №5

Тема уроку: Написання *не, ні* з різними частинами мови

Мета уроку: повторити й узагальнити вивчене з правопису заперечних часток Не та Ні з різними частинами мови; удосконалювати навички правопису слів із зазначеними орфограмами, уміння знаходити помилки на розглянуті правила й виправляти їх; розвивати вміння аналізувати, співставляти та порівнювати мовні явища, виховувати культуру виховувати естетичний смак учнів, почуття поваги до рідної культури.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте ст. у базовому підручнику : Українська мова (рівень стандарту): підручник для 10 кл. закл. загальн. серед. освіти / Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2018. – 208 с.

2. Конспект

Частка *не* пишеться разом:

1. Якщо слово без не не вживається: із іменниками, прикметниками, прислівниками, дієсловами, дієприслівниками: ненависть, невістка; нещадний, негативний; невдовзі, невтямки, несамовито; нехтувати, непокоїтися, неприємніти; ненавидячи, нездужаючи; із дієприкметниками, якщо вони є означеннями іменника (а не присудком) і не мають при собі пояснювальних слів: невивчений вірш, непередбачена ситуація.
2. У складі префікса **недо-** в іменниках, прикметниках, дієсловах, дієприкметниках: недосяжність, недооцінка; незрілий, недовиконаний, недочутий; недоїдати (погано харчуватися), недоказувати (щось замовчувати).
3. З іменниками, прикметниками, прислівниками, займенниками, якщо додаванням не утворюється слово, яке можна замінити синонімом без не: правда – неправда (брехня), веселий – невеселий (сумний).
4. У займенниках: **неабихто, неабищо, неабиякий.**
5. У частках: **невже, нехай.**

6. У сполучниках: **незважаючи на...**, **невважаючи на...**, **немовбито**, **немов**, **немовби**, **неначе**, **неначебто**.

7. При зіставленні протилежних ознак: річка нешвидка, а глибока; вітер несильний, а теплий.

8.«Запам'ятайте». Слід розрізняти написання немає, не має: давно **немає** листів від сина; він **не має** грошей на квиток.

Частка *не* пишеться окремо:

1. Із дієсловами: не пише, не слухає, не доїдати страву, не дочути до кінця.
2. Коли в реченні є протиставлення: море не чорне, а синє; не довго він був у полі, а лише три дні.
3. Якщо прикметник має при собі пояснювальне слово (займенник, прислівник) із часткою **ні**, а також якщо перед ним стоять слова далеко, зовсім, аж ніяк: **нікому не відомий**; **мені зовсім не приємний**.
4. Якщо частка не становить одного поняття з наступним словом, а є лише запереченням: **йому бракує не знань, а бажання**.
5. З дієсловами та дієприкметниками, що виступають присудками, а також у дієслівних формах на **-но**, **-то** та дієприслівниках: книга не прочитана; підлогу не вимито; не прочитавши, важко зрозуміти зміст.
6. Із дієприкметниками, якщо вони мають пояснювальні слова: **не переписаний мною текст**.
7. Із прикметниками у функції присудка, якщо часткою заперечується ознака, виражена даним словом: **той котик не великий (заперечення)**; **той невеликий котик сидів біля дерева (одне означальне поняття)**.
8. Якщо між часткою та прикметником-присудком можливе дієслово є (був, була): **цей будинок не старий (не є старий)**; але: **цей будинок (є) нестарий (тобто відносно недавно збудований)**.
9. Із прислівниками, числівниками, займенниками, сполучниками, частками, прийменниками та з незмінюваними присудковими словами: не гаразд, не досить, не дуже (але недуже дитя – хворе), не зовсім, не варто, не можна, не треба, не цілком, не випадково, не дивно, не інакше, не раз, не сьогодні, не слід, не вісім, не двоє, не перший, не ваш, не твій, не тоді, не то... не то, не

при... , не на... , не за... , не до вподоби, не до ладу, не до речі, не до смаку, не під силу, не від того, не з руки та ін.

Частка *ні* пишеться разом:

1. З іменниками, прикметниками, дієсловами, прислівниками, сполучниками, якщо слово без *ні* не вживається: **нісенітниця, нівечити, ніяковий, нібито.**
2. У заперечних займенниках, якщо частку не відокремлює прийменник: ніхто, ніщо, нічий, ніякий.
3. У заперечних прислівниках: ніде, нікуди, нінащо, нітрохи, ніколи.

Частка *ні* пишеться окремо:

1. У сталих словосполученнях із часткою **ні**: ні на йоту, ні при чому; ні світ ні зоря; ні с'як ні так; ні пуху ні пера.
2. Якщо частку від займенника відокремлює прийменник: ні до чого; ні з кого.

3. Вправа 1. Перепишіть речення. Напишіть НЕ зі словами разом чи окремо й поясніть правопис.

1. Тільки мав талант до віршів (не) позичений, а власний (Леся Українка). 2. Видатний учений довго й наполегливо йде до свого відкриття, йде (не) повторними шляхами (З газ.). 3. (Не) щасна, (не) правдива людина, що добровільно й легко зрікається рідної мови; щаслива, праведна людина, що в радості й горі будує слово своєї землі (Б. Харчук). 4. (Не) дивні шовки, (не) коштовний сервіз, (не) чашу мережано-срібну – мій дядько із фронту додому привіз на згадку баклажку похідну (Д. Луценко). 5. То (не) щастя, як дощ у жнива вдасться (Нар. тв.). 6. (Не) далеко вже нам до Європи, це Європі далеко до нас (В. Мордань). 7. Я світ обійшов, я своїми руками (не) правду боров, на двобої йдучи (Я. Славутич). 8. Як (не) розумно випрошувати те, чого можеш сам досягти! (Г. Сковорода).

4. Вправа 2 (УСНО). Розкрийте дужки, поясніть правопис часток НЕ, НІ з різними частинами мови.

1. Рідна мова - (не) зборна таїна, яка робить народ народом і увічніює найтонші порухи його душі (І. Вихованець). 2. Чи на майдані коло церкви, чи на засніжених полях, бували жертви, жертви, жертви... (не) легкий був до волі шлях (П. Тичина). 3. В майстерні вже (не) перший рік працює він зразково (Д. Білоус). 4. Чи (не) від того, що ми свого часу призабули мамину

пісню над колискою, наші діти так легко, з такою байдужістю одцуралися од народного мелосу і стали епігонами, гірше того, популяризаторами чужого, (не) рідко майже (не) зрозумілого, а то й шкідливого музикування (В. Скуратівський). 5. Вересневе сонце (не) помітно зайшло за потріскані (не) густі хмари і зразу ж розіслало аж за ліс (не) добілені полотна (М.Стельмах). 6. Пробачте поетам дивацтва (не) злі: (не) багато поетів живе на землі (Олександр Олесь)

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

tanita.yar2018@gmail.com

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.